

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Основні етапи виконання студентського наукового дослідження юридичного спрямування

Підготувала:

ст. викладач кафедри приватного права

О.М. Байталюк

Етапи дослідження

Основний зміст і мета етапу

Визначення проблеми (вибір теми дослідження)

Вибір теми, обґрунтування її актуальності і визначення рівня її розробленості; вибір об'єкта, предмета, окреслення мети і завдань дослідження

Опрацювання літератури (ознайомлення з існуючими дослідженнями за обраною темою)

Нагромадження необхідної наукової інформації, пошук, вивчення й аналіз літературних та інших джерел з теми дослідження; вибір напрямів

3 етап

Формування гіпотез
(з'ясування того, що
буде перевірятися)

Відпрацювання
гіпотез й
теоретичних
передумов
дослідження,
визначення
наукового завдання

4 етап

Вибір методу
дослідження
(вибір одного чи
кількох методів
дослідження
/експеримент,
опитування,
спостереження,

Вибір методів
дослідження, які є
інструментами
здобуття фактичного
матеріалу, необхідною
умовою досягнення
поставленої мети

5 етап	Проведення дослідження (збір даних, визначення	Обробка й аналіз результатів експериментального
	інформації)	
6 етап	Інтерпретація результатів (оцінка значення накопичених даних)	Написання тексту роботи, оформлення її вступу і висновків, опис використаних джерел і формування додатків
7 етап	Оприлюднення результатів дослідження (оцінка їх значущості, співставлення їх з попередніми	Підготовка до захисту і захист наукового дослідження

Перший етап науково-дослідної роботи - це вибір проблеми і теми дослідження.

Наукова проблема - конкретне питання, яке виникає, коли наявних знань не достатньо для вирішення конкретного завдання і спосіб, за допомогою якого можна здобути відсутні знання, невідомий.

Розпочинають дослідження із ознайомлення зі станом проблеми.

Для цього потрібно ретельно проаналізувати:

- законодавчо-нормативну базу;
- літературні джерела (книги, журнали, наукові збірки, архівні документи);
- статистичні матеріали.

Результатом цього етапу дослідження повинен стати бібліографічний перелік опрацьованих літературних джерел, нотатки (цитати), конспект чи реферат.

У результаті цієї проведеної роботи, як правило, дослідник приходить до висновку, який може мати два цілком полярні наслідки:

- якщо виявиться, що проблема достатньо вивчена, описана у науковій літературі, а її результати впроваджені у практику, то потрібно подумати про вибір іншої проблеми (теми);
- якщо ж проблема вивчена недостатньо, окремі її питання не знайшли належного висвітлення у науковій літературі, мають місце положення, з якими дослідник не погоджується, то варто приступати до уточнення теми і складання плану-проспекту майбутнього наукового дослідження.

При формулюванні остаточної назви теми наукового дослідження необхідно враховувати:

- тема повинна бути за можливістю короткою;
- відповідати обраній спеціальності (коли мова іде про дипломну чи магістерську роботу), або ж тематиці курсових робіт;
- вона повинна вказувати на мету дослідження;
- іноді для конкретизації до назви додають невеликий (4-6 слів) підзаголовок.

Наступним кроком є *підготовка обґрунтування вибору теми* наукового дослідження. Обґрунтування має переконувати в актуальності міркувань, на підставі яких обрано проблему і тему дослідження, розкривати чинники, які зумовлюють його необхідність.

Обґрунтування теми дослідження передбачає послідовне розкриття таких ключових елементів:

- постановка проблеми;
- актуальність теми дослідження та визначення рівня її розробленості;
- наукова новизна та практичне значення розробки проблеми;
- мета та завдання дослідження;
- вибір об'єкта та предмета дослідження;
- окреслення структури роботи.

Актуальність теми формулюють шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаними проблемами, визначаючи при цьому рівень її розробленості (ким і що саме), вказуються ще не вирішені аспекти.

Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне - сутність проблеми або наукового завдання.

Мета дослідження здебільшого міститься у формулюванні теми. Чітке бачення мети дослідження є передумовою цілеспрямованої діяльності дослідника. Вона може стосуватися як теоретичних, так і прикладних питань

Приклад мети (тема: «Проблеми цивільно-правового регулювання відносин у сфері освіти в Україні і США», автор: к.ю.н., Давидова Н.О.)

Мета дослідження – провести комплексне порівняльне дослідження цивільно-правового регулювання відносин у сфері освіти в Україні і США, з'ясувати можливість, доцільність і перспективи імплементації позитивного досвіду США в освітню систему України, зокрема через такі цивільно-правові інститути як фізична особа, особисті немайнові права, юридична особа, речове право, зобов'язальне право, право інтелектуальної власності, а також надати пропозиції з удосконалення законодавства України.

Мета дослідження *конкретизується у його завданнях*, які дають уявлення про його спрямованість і розкривають мету дослідження, а в своїй сукупності повинні бути адекватними їй.

Приклад (тема: «Проблеми цивільно-правового регулювання відносин у сфері освіти в Україні і США», автор: к.ю.н., Давидова Н.О.)

Для досягнення цієї мети було визначено такі завдання дослідження:

- **охарактеризувати** теоретико-методологічні засади правовідносин у сфері освіти;
- **проаналізувати** загальнотеоретичні аспекти цивільно-правового статусу учасників відносин у сфері освіти;
- **дослідити** правовідносини між студентом і вищим навчальним закладом (далі – ВНЗ), між викладачем і ВНЗ;
- **розкрити** цивільно-правовий статус ВНЗ як юридичної особи;
- **проаналізувати** цивільно-правове регулювання відносин інтелектуальної власності у сфері освіти.

Не менш важливо правильно визначити об'єкт і предмет дослідження.

Об'єкт дослідження - це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага науковця, оскільки предмет дослідження визначає тему наукової праці, яка визначається у назві роботи.

Приклад (тема: «Проблеми цивільно-правового регулювання відносин у сфері освіти в Україні і США», автор: к.ю.н., Давидова Н.О.)

Об'єктом дослідження є цивільні правовідносини у сфері освіти в Україні і США, а також теоретичні проблеми вдосконалення чинного національного законодавства.

Предметом дослідження є норми українського та американського законодавства з питань цивільно-правового регулювання відносин у сфері освіти, зокрема ЦК України, закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Акт США про сімейні освітні права та приватність, Кодекс США (зокрема титул 20); практика застосування норм чинного цивільного законодавства у сфері освіти; вітчизняні та зарубіжні наукові джерела з проблематики цивільно-правового регулювання відносин у сфері освіти.

Завершальним етапом підготовки обґрунтування є окреслення структури роботи, яка впливає із логіки дослідження і у певній мірі відображає послідовність викладу основного матеріалу наукової роботи.

Пошук наукової інформації та робота з літературними джерелами

Види документальних джерел	Первинні	Вторинні (неперіодичні)
Книжки, брошури	Монографії, довідники, матеріали конференцій, навчальні видання	Реферативні, оглядові видання, енциклопедії, словники, довідники
Періодичні	Видання з продовженням, журнали, бюлетені, газети	Реферативні збірники, офіційні бюлетені, інформаційні листки, каталоги

Спеціальні

Нормативно-технічні документи, нормативно-виробничі довідки, рекламні видання, патентно-ліцензійні

Показники стандартів і технічних умов вітчизняних і зарубіжних винаходів

Рукописні

Наукові звіти, наукові доповіді, інформаційні відомості про проведення наукових конференцій, семінарів, симпозіумів

Бюлетені реєстрації НДР, збірники рефератів НДІ, реєстраційні та інформаційні картки

Етап збору і відбору інформації для проведення наукових досліджень є одним із ключових.

Його організація передбачає:

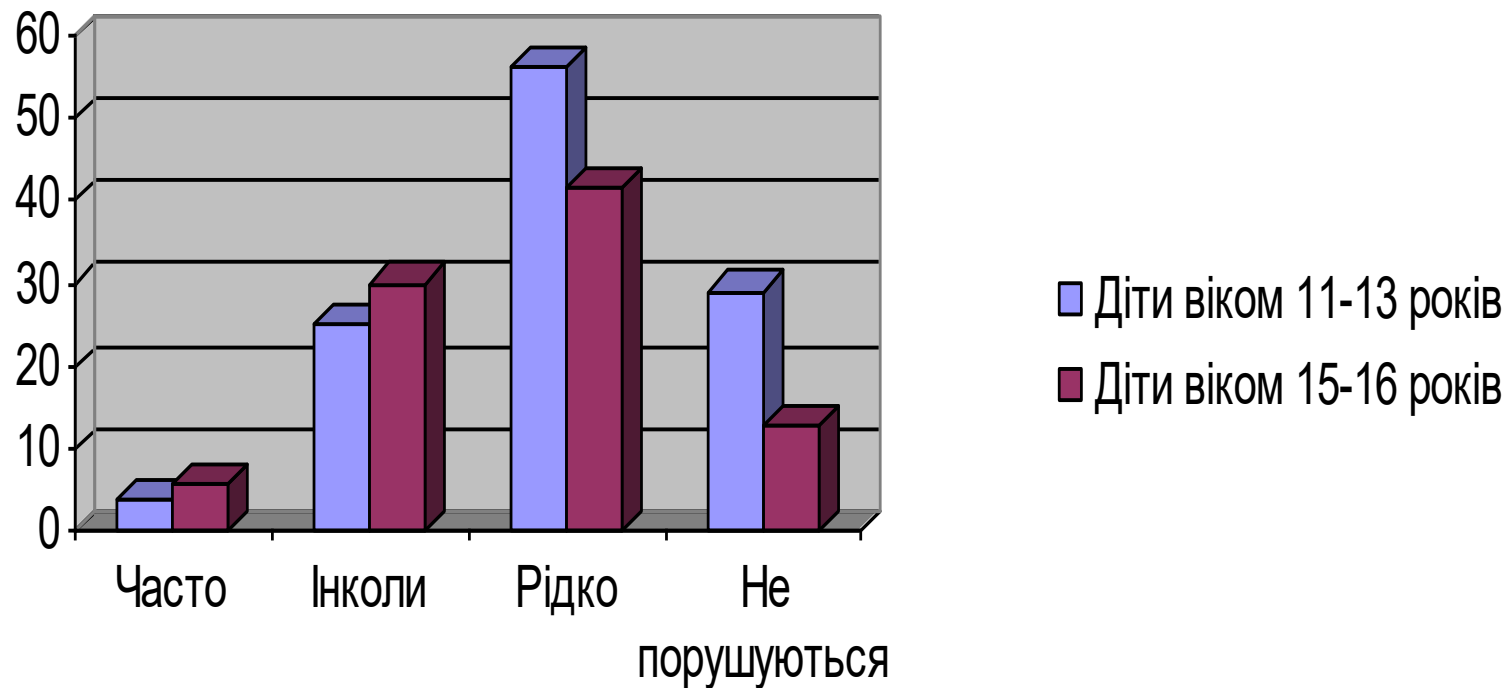
- визначення переліку питань, що будуть вивчатися;
- встановлення хронологічних меж пошуку необхідної літератури;
- уточнення можливості і доцільності використання літератури зарубіжних авторів;
- уточнення джерел інформації (книги, статті, стандарти тощо);
- визначення масштабності відбору літератури - всю з даного питання, чи лише окремі матеріали;
- участь в роботі тематичних семінарів і конференцій;
- отримання кваліфікованих консультацій у спеціалістів з даної проблеми;
- вивчення архівних документів, науково-технічних звітів;
- пошук інформації в Інтернеті.

Підбір та опрацювання статистичної й фактологічної бази дослідження (цифрового матеріалу)

Приклад

Як часто порушуються твої права?

	Чисельність дітей, усиновле-них протягом року	Із них:			
		Громадянами України		Іноземними громадянами	
		з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	з числа дітей, які проживають з одним із батьків і усиновлені вітчимом (мачухою)	з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	з числа дітей, які проживають з одним із батьків і усиновлені вітчимом (мачухою)
2004	5596	1492	2023	2058	23
2005	5241	1429	1666	2110	46
2006	4318	1477	1707	1092	41
2007	5229	1784	1744	1670	31
2008	5261	2066	1578	1587	30
2009	5274	2374	1449	1428	23

Підготовка рукопису наукової роботи: логіка викладу, мова та стиль наукового дослідження

Робота над рукописом передбачає оформлення результатів наукового дослідження (реферат, доповідь, курсова робота, дипломна робота, магістерська дисертація та ін.) і проходить у кілька етапів, зокрема:

- збір і нагромадження інформації;
- систематизація й узагальнення первинних матеріалів;
- підготовка чорнового варіанта рукопису;
- редагування рукопису;
- відбір і оформлення таблиць, схем, рисунків;
- підготовка остаточного варіанта рукопису;
- консультації зі спеціалістами і рецензування; оформлення остаточного варіанта рукопису.

Найважливішими аспектами щодо форми подачі тексту наукової роботи є:

- композиційна структура (побудова літературного твору /у даному випадку наукової праці/, що поєднує всі його елементи в єдине ціле);
- рубрикація (розподіл тексту на структурні одиниці, частини, розділи, глави, параграфи);
- логіка побудови (відповідність міркувань, висновків і визначень автора нормам логічно правильного мислення);
- мовностилістичний характер (відповідність викладеного матеріалу науковому стилю, урахування певних традицій, правил, вимог);
- ілюстративно-графічне оформлення (якість таблиць та ілюстрацій, правильність їх оформлення).

Композиційна структура наукової роботи.

- ***зміст*** (подають на початку наукової роботи; він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, висновків до розділів (вимога у кандидатських і докторських дисертаціях), загальних висновків, списку використаної літератури, додатків);
- ***перелік умовних позначень*** (при необхідності, якщо у роботі вжита специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом; перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, а справа - їх детальну розшифровку);

- **вступ** (розкриває сутність і стан наукової проблеми (задачі) та її значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження; далі подають загальну характеристику (науковий апарат) дослідження у рекомендованій послідовності:

- актуальність теми, в тому числі і ступінь розробки проблематики дослідження;
- мета і завдання дослідження, які повинні бути викладені лаконічно, чітко, у відповідності до предмету дослідження;

- об'єкт та предмет дослідження; теоретико-методологічна база роботи, яку складають фундаментальні дослідження з визначеної проблематики; наукова новизна дослідження і основні положення, що виносяться на захист;
- науково-практичне значення дослідження;
- обсяг і структура роботи, що визначається метою і завданнями дослідження, логікою розгортання наукового матеріалу, методологією його структурування);

основну частину (складається з розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів). Кожний розділ починають з нової сторінки, обов'язково виділяючи заголовок (назву питання). Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень.

В кінці кожного розділу формулюють висновки із стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки до роботи від другорядних подробиць. Виклад матеріалу основної частини підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором;

- **ВИСНОВКИ** (викладають найбільш важливі наукові та практичні результати, одержані в процесі наукового дослідження, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми/задачі, її значення для науки і практики;

далі формулюють висновки та рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів;

у висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів, викласти рекомендації щодо їх використання);

- **список використаних джерел** (слід розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування і рекомендований при написанні наукових робіт), в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку);

додатки (при необхідності до додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття наукової роботи і, зокрема:
проміжні математичні доведення, формули і розрахунки; таблиці допоміжних цифрових даних;
протоколи і акти випробувань, впровадження, розрахунки економічного ефекту;
інструкції, методики, опис алгоритмів і програм вирішення задач на ЕОМ, які розроблені в процесі виконання наукової роботи;
ілюстрації допоміжного характеру.

Додатки оформлюють як продовження наукової роботи, розміщуючи їх у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожен додаток повинен починатися з нової сторінки.

Додаток повинен мати:

- Заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки.
- Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово „Додаток” і велика літера, що позначає додаток.
- Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, І, И, О, Ч, Ъ.
- Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумеруються у межах кожного додатка, наприклад: рис. Б.1.2. - другий рисунок першого розділу додатка Б; формула (А.1) - перша формула додатка А).

